

Pelle Christy Geertsen i RÆSON:

Rigtige føderalister stemmer nej

11. juli 2005 | ”Det er ofte forkert, når det nuværende EU kaldes føderalistisk – for EU er jo desværre ikke føderalt men snarere centralistisk i sin opbygning. Desværre kørte man med forfatningsudkastet videre af dette spor.” Det skriver Pelle Christy Geertsen, der selv er både EU-kritiker og føderalist. Han mener nemlig, at europæerne vil kunne både forstå og støtte EU, hvis det dropper statscentralismen og for alvor bliver ægte føderalt.

Af Pelle Christy Geertsen

Forfatteren er medlem af JuniBevægelsens ledelse, men artiklen er alene udtryk for hans personlige holdninger.

Føderalister er glødende tilhængere af EU, ikke? Ikke altid. Faktum er, at en lille del af Nej-siden vedkender sig at være føderalister – selvom idéen kan få både Ja- og Nej-sigere til at hæve øjenbrynene og spørge om vi nu kan mene det alvorligt. Jeg er en af dem, der ikke bare vedkender sig at være EU-kritisk føderalist,

men faktisk begrunder min kritik af EU og af forfatningen delvist i min føderalisme.

Det at være føderalist handler for mig både om realisme og idealisme. Realisme, fordi det ikke er holdbart, at dele Europa op i masser af småstater i al evighed. Idealisme, fordi det er drømmen om et demokratisk, fredeligt og fremgangsrigt Europa - et Europa, der finder sin styrke i forskellighederne.

Føderalisme er, kort og godt, et forsøg på at indrette et samfund af delstater, så det bliver mest muligt demokratisk. Hvor de grænseoverskridende spørgsmål behandles på føderalt niveau, mens de spørgsmål der ikke er grænseoverskridende placeres på delstatsniveau (eller på det lokale plan). Filosofien er enkel - nemlig at beslutningerne har det bedst så tæt på borgerne som muligt, så love og regler bedst muligt kan tilpasses lokale forhold og ønsker. På denne måde sikrer man plads til forskellighed. Og ved at sørge for, at det kun er de grænseoverskridende sager, der hører til på det føderale niveau, undgår man også mange af de brølere, EU begår med sin lovgivning idag.

Hvis ikke vi europæere var så bange for USA kunne vi jo kaste et blik over Atlanten, og se hvor megen autonomi de enkelte delstater har dér – og ingen kan vel påstå at USA ikke er i stand til at agere på verdensscenen? Dermed ikke sagt at vi skal købe den amerikanske model - for den passer til USA, og kan ikke bare implementeres i et Europa med forskellige folkeslag - men det betyder jo ikke, at vi skal ignorere de erfaringer, bl.a. amerikanerne har gjort sig med det føderale spørgsmål.

Føderalisme er, kort og godt, et forsøg på at indrette et samfund af delstater, så det bliver mest muligt demokratisk.

Forfatningen er ikke føderal

Bag et føderalt nej kan der ligge flere ting, men basalt set handler de alle om det samme: den manglende føderalisme i det nuværende EU, og dermed den manglende demokratiske opdeling og kontrol. Hvis man skal omdanne EU til en føderalstat, må der en forfatning til - en forfatning, som opsætter helt klare skel mellem de enkelte niveauer, og gør de demokratiske strukturer forståelige, for både politikere, journalister og borgere.

Det lykkes ikke i den forfatning, som Holland og Frankrig netop har afvist. Det er ikke nok at kalde noget en forfatning – der skal reelle reformer til, som

forenkler og demokratisere det europæiske samarbejde. For at få skabt en klar kompetencefordeling bør vi i Europa se på, hvilke problemer der ikke kan løses på nationalt plan, og sikre at det *kun* er disse spørgsmål, som ryger op på et overnationalt plan. Det overnationale, føderale, plan bør være styret og kontrolleret ud fra demokratiske principper. Således at vi som vælgere kan vælge både dem der stiller lovforslagene, dem, der skal implementere dem, og dem, der skal kontrollere det hele.

Føderalismens store modsætning er centralstatstankegangen, der hylder ideen om at samle så mange beslutninger som muligt i de nationale eller overnationale center, og kun lade regioner og lokalområder forvalte små nuancer. På denne måde opnår man en stor koordination og et stort overblik hos centralmagten, men det betyder også at det, der gælder et sted, skal gælde alle steder. Dette er godt hvis man vil homogenisere en statsdannelse, og sørge for at regionale forskelle har dårlige muligheder for at komme til udtryk. Denne strategi er med fordel blevet benyttet af bl.a. Frankrig og Spanien. Men er det det, vi ønsker af et langtidsholdbart europæisk samarbejde?

Derfor er det ofte også en fejl når det nuværende EU kaldes føderalistisk – for EU er jo, desværre, ikke føderalt men snarere centralistisk i sin opbygning. Desværre kørte man med forfatningsudkastet videre af dette spor. I stedet for at se på hvilke generelle strukturelle problemer, EU kunne gøre noget ved, var fokus på stemmeregler og magtfordeling landene imellem. De pæne ord, man fyldte ind i præambelen, var åbne for fortolkning – og ikke, som de bør være i forfatning: klare og tydelige. Man skrev ikke klart, hvor langt staten kan gå overfor den enkelte borger, eller hvor langt Unionen kan gå overfor de enkelte medlemslande. Disse udeladelser er blandt Forfatningens største fejl - og de opstod, fordi man glemte ideologierne og visionerne da man skrev den.

Nej-siden har snakket om frygten for en føderalstat, og Ja-siden har, måske af samme årsag, tysset spørgsmålet ned, søgt at nægte eksistensen af føderalisme i Europa.

Føderalisme – et fy-ord på begge fløje

Er det overhovedet relevant at snakke føderalisme? Følger man den danske EU-debat synes svaret umiddelbart at være nej. Føderalismen har gennem tiden ikke fyldt særligt meget i debatten herhjemme. Det har været et fy-ord, eller et skræmmeudtryk for begge fløje i de danske EU-afstemninger. Nej-siden har snakket om frygten for en føderalstat, og Ja-siden har, måske af samme årsag, tysset spørgsmålet ned, søgt at nægte eksistensen af føderalisme i Europa, og tit og ofte selv distanceret sig fra den. Føderalismen har derfor aldrig været diskuteret seriøst herhjemme, i hvert fald ikke i forbindelse med EU. Her kunne vi lære af udlandet. Andre steder i Europa er man ikke nær så bange for at diskutere føderalisme, som vi er herhjemme. Faktisk er der flere, der decideret siger at de ønsker et Europas Forenede Stater, og gerne vil diskutere hvordan et sådant kunne indrettes både effektivt og demokratisk.

Herhjemme har vi traditionelt set EU i et ja/nej perspektiv, men det er en hæmmende og gammeldags måde at anskue tingene på. Længe har Nej-siden været præget af at afvise alt, der kom fra EU, alene fordi det kom fra EU, samtidigt med at Ja-siden har klappet begejstret af alt, der lugtede af EU – uanset hvor tåbeligt det måtte være. Nu må EU-debatten vokse sig stor. Vi skal være både kritiske og konstruktive hvis vi skal bygge et reelt demokratisk Europa - et Europa, vi bør overveje i sidste ende at bygge på den føderale idé.

Visionernes vej

Til at begynde med bør vi spørge, hvordan det europæiske samarbejde bedst muligt kan konstrueres. Så vi, i stedet for altid at lade EU-ændringer tage udgangspunkt i studehandlerne, vælger en anden vej - visionernes. I mit stille sind drømmer jeg om at få skabt et europæisk samarbejde, der kan agere effektivt i verden, som er bygget op med ægte demokratiske og gennemskuelige processer, og som derfor kan få bred folkelig opbakning. Men skal vi mere end bare økonomisk samarbejde forudsætter det en model, der både er effektiv, respekterer forskellighederne i Europa, lader borgerne komme til orde og lader dem føle ejerskab. At diskutere føderalismen kan i starten virke elitært eller verdensfjernt - umiddelbart uden folkelig appeal. Men føderalismen handler faktisk netop om at ændre det nuværende europæiske samarbejde til et,

borgerne kan forstå, støtte og se både det fornuftige og det nyttige i.

Hvis denne drøm skal gå i opfyldelse kræver det, at man er villig til at tage nogle opgør om EU, hvor vi skal turde sætte spørgsmålstegn ved det meste. Personligt er jeg ikke sikker på at Kommissionen fortsat har sin eksistensberettigelse. Måske skal den helt væk, eller måske skal vi ændre den – fx ”politisere” den ved at lade den vælge direkte af vælgerne. Det kan også være, det er andre tiltag, der skal til. Men klart er det, at tiden er løbet fra EU's nuværende opbygning: borgerne vil ikke have lukkede forhandlinger og besværlige beslutningsprocesser. Vi må indse, at vi ikke kommer særligt meget længere af den vej. I stedet må vi bryde fortidens lænker, tænke dybere over det europæiske projekt – og starte med at udvide debatten, så vi får plads til visionerne.

Pelle Christy Geertsen (f.1980) er BSc i Geografi og Kultur- og Sprogødestudier fra RUC, hvor han fortsat studerer. Han har været involveret i EU-politik siden 1997, først i Unge Mod Unionen og siden 1999 i JuniBevægelsen, hvor han har siddet i ledelsen siden 2001. Han har også været aktiv på europæisk plan – var suppleant (og eneste dansker) i EU-kritikkernes paraplyorganisation TEAM fra 2002-2004). Desuden er han medlem af Socialdemokratiet.